

### Методична підготовка майбутніх учителів технологій як важлива умова ефективності їх професійної діяльності

**Анотація.** У статті висвітлено проблему методичної підготовки майбутніх учителів технологій, вирішення якої обумовлює забезпечення ефективної їх професійної діяльності. Зосереджено увагу на дисциплінах, які дають змогу сформувати відповідні методичні компетентності й програмні результати навчання. Схарактеризовано основні форми і засоби, що забезпечують методичну підготовку майбутніх учителів технологій у закладах вищої освіти.

**Ключові слова:** майбутні учителя технологій, методична підготовка, заклади вищої освіти, професійна діяльність.

**Abstract.** This article emphasizes the problem of preparing technology teachers methodically, a solution to which guarantees the efficiency of their professional roles. Courses that facilitate the development of applicable methodical abilities and expected learning outcomes are given priority. Additionally, the article outlines the primary approaches and techniques that enable methodical training of future technology teachers in higher education institutions.

**Keywords:** future technology teachers, methodical training, higher education institutions, professional activity.

**Постановка наукової проблеми.** Методична підготовка майбутнього вчителя є важливою умовою успішності його професійної діяльності. Саме від методичної готовності педагога залежить здатність методично правильно структурувати зміст навчального матеріалу, обирати ефективні форми, методи і засоби навчання, визначати тип уроку відповідно до завдань, розробляти методичне забезпечення освітнього процесу і т.д. Тому в загальній системі професійної підготовки вчителя технологій необхідно особливу увагу приділяти його методичній підготовці.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Поняття «методична підготовка» є багатоаспектним, тому в наукових джерелах запропоновано різні підходи до його трактування. На думку І. Княжевої, методична підготовка являє собою системотвірний компонент професійної підготовки вчителя загалом і може бути представлена як сукупність методичних знань, умінь та професійно важливих особистісних якостей [2, с. 177]. Згідно з працями інших авторів, це комплексна й динамічна система, що вирізняється метою, змістом, формами й технологіями, діагностичним інструментарієм та результатом [3]; самостійна система засвоєння міждисциплінарних знань і сформованості методичних умінь та навичок їх представлення в освітньому процесі [4]; процес формування й удосконалення знань і вмінь, необхідних для адекватного виконання своїх професійно-педагогічних методично орієнтованих завдань [5]; процес опанування передового педагогічного досвіду щодо провадження педагогічної діяльності, що базоване на досягненнях педагогіки, психології, методик навчання й виховання [7]; завершальний етап професійної підготовки в закладі вищої освіти, що впливає на успішність педагогічної діяльності [6].

Більшість науковців наголошує на необхідності створення належних умов для майбутніх педагогів під час навчання у закладах вищої освіти. Це допоможе сформувати в них індивідуальний стиль педагогічної діяльності. Потужний потенціал мають дисципліни з методик викладання, під час вивчення яких студенти опановують форми й методи навчання, сучасні педагогічні технології, навчаються розробляти дидактичні засоби навчання й контролю навчальних досягнень, навчально-методичну документацію. Саме тому проблема методичної підготовки майбутніх учителів, зокрема учителів технологій, на сьогодні залишається актуальною.

**Мета і завдання статті.** Метою статті є визначення ролі методичної підготовки майбутнього вчителя технологій та обґрунтування ефективних форм і засобів її реалізації у закладах вищої освіти.

**Виклад основного матеріалу.** Необхідно відмітити важливість цілісної системи методичної

підготовки, що забезпечить формування професійно компетентного педагога відповідно до вимог Нової української школи. Одним зі способів фіксації, накопичення матеріалів, що демонструють рівень методичної підготовки майбутнього педагога та вміння виконувати професійні завдання, є портфоліо. Підсумковий контроль із дисциплін «Теорія і методика позашкільної освіти», «Теорія та методика виховної роботи», «Теорія і методика навчання технологій», «Теорія і методика профорієнтаційної роботи», «Теорія і методика профільного технологічного навчання», «Теорія і методика позаурочної діяльності» передбачає також представлення портфоліо методичних розробок, які демонструють рівень методичної готовності майбутнього вчителя технологій.

Наприклад, із курсу «Теорія і методика виховної роботи» заплановано виконання майбутніми вчителями технологій методичних розробок, які мають бути представлені в портфоліо: сценарії батьківських зборів, план екскурсії, план організації виставки учнівських робіт, сценарії змагальних форм виховної роботи, сценарії культурно-масових заходів, педагогічного всеобучу для батьків, сценарії годин класного керівника та ін. У межах дисципліни «Теорія і методика навчання технологій» студенти оформлюють портфоліо, яке містить такі методичні розробки: розгорнуті конспекти уроків технологій, конспект-схеми, макети плакатів, опорних і технологічних схем до них; інструкційні та технологічні карти на виготовлення виробу або виконання технологічних операцій, засоби контролю (картки-завдання, тестові завдання), засоби активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів (кресворди, ребуси, цікаві факти, дидактичні ігри), проекти виготовлення виробу тощо. Загалом необхідно зазначити, що представлення навчальних досягнень у вигляді портфоліо дає змогу не лише викладачеві комплексно підійти до визначення рівня готовності студента щодо виконання професійних завдань, а й студентові провести самоаналіз та самооцінювання результатів навчальної діяльності, презентувати їх під час майбутнього працевлаштування та професійної діяльності.

Під час оцінювання портфоліо студента з дисципліни доцільно дотримуватися таких критеріїв: повнота й системність методичних розробок; відповідність методичних розробок вимогам та особливостям уроків технологій, позаурочної художньо-технічної діяльності; використання сучасних педагогічних технологій у ході розроблення методичних матеріалів; інформативність змісту матеріалів портфоліо; оформлення портфоліо. Зазначимо, що портфоліо слугує засобом аналізу динаміки змін у підготовці майбутніх учителів технологій до професійної діяльності загалом й організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів зокрема; стимулює студентів до самоосвітньої діяльності; сприяє розвитку рефлексивної діяльності; персоніфікації результатів освітньої діяльності й методичних розробок зокрема; розвитку методичної культури майбутніх учителів.

Ефективність методичної підготовки залежить від сукупності методів і технологій її реалізації. Як засвідчують результати дослідження, дієвими методами проведення методичної підготовки є ділові ігри, розв'язування кейсів, виконання проектів, мікрОВикладання. За висловом В. Вербицького, ділові ігри – «форма відтворення в освітньому процесі предметного й соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем стосунків, характерних для цього виду праці» [1, с. 3]. Концепція ділової гри, зазначає науковець, може бути представлена сукупністю психолого-педагогічних принципів, а саме: імітаційного моделювання в просторі й у часі технології та значущих умов виробництва; ігрового моделювання змісту й форм професійної діяльності фахівців, які працюють на цьому виробництві; системності змісту ділової гри; діалогічного спілкування та взаємодії учасників; спільної діяльності студентів, що відображає соціальну сутність праці; проблемності змісту ділової гри; подвійного плану – єдності умовного (ігрового) і реального планів ділової гри.

У психолого-педагогічній літературі описано багато видів ділових ігор. Однак, як доводить досвід, для методичної підготовки майбутніх педагогів доцільно використовувати імітаційні, операційні та рольові ділові ігри. Імітаційні ігри дають змогу імітувати освітній процес на уроках технологій, під час позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Операційні ігри сприяють формуванню вмінь і навичок щодо виконання певних дій та операцій, наприклад, методика пояснення прийомів оброблення металу, методика викладу

нового матеріалу або опитування учнів на задану тему тощо. Рольові ігри забезпечують формування алгоритму дій у певній ситуації, тактики поведінки залежно від професійних функцій учителя. Під час вивчення дисципліни «Теорія і методика виховної роботи» доцільно проводити такі ділові ігри: «На батьківських зборах», «Спілкування з учнями, які не встигають», «Екскурсія на виробництво», «Година класного керівника» та ін., у ході опанування курсу «Теорія і методика позаурочної художньо-технічної діяльності» – «Майстерня творчості», «Розроблення спільного проекту», «Заняття гуртка», «Презентація робіт членів гуртка» та ін.

Під час гри майбутні вчителі технологій можуть поставати в ролі вихованців гуртків, учасників Малої академії наук, творчих груп, батьків учнів, керівників гуртків, членів журі та ін. Для ефективності ділової гри доцільно налагодити продуктивну взаємодію між її учасниками з метою взаємообміну знаннями й досвідом. Зазначимо, що використання ділових ігор у підготовці майбутніх учителів технологій сприяє не лише вдосконаленню знань і вмінь, набуттю певного досвіду поведінки в ситуаціях, наближених до реальних умов, а й формуванню особистісних якостей, таких як ініціативність, увічливість, тактовність, спостережливість, урівноваженість, критичність, самокритичність та ін.

У процесі засвоєння дисципліни «Теорія та методика виховної роботи» для узагальнення знань і вмінь студентам варто запропонувати ділову гру «Засідання методичного об'єднання керівників гуртків». Для цього доцільно поставити певну умову перед майбутніми вчителями технологій – засідання буде проведене у вигляді творчих звітів керівників гуртків «Мої творчі здобутки». Мета ділової гри – змодельовати ситуацію представлення результатів свого педагогічного досвіду й взаємообміну досягненнями між учасниками гри. Це стимулюватиме навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприятиме формуванню вмінь переконливо доносити основні ідеї до слухачів та візуалізувати їх.

Ділова гра імітує реальні умови освітнього процесу, під час її проведення необхідно дотримуватися таких вимог: моделювання умов гри, максимально наближених до умов професійної діяльності; поетапність розвитку подій у грі, що передбачає вплив результатів виконання завдань попереднього етапу на успішність реалізації наступних завдань; включення в гру конфліктних і неоднозначних ситуацій; чіткий контроль за часом гри; попередньо розроблені й доведені до відома учасників правила та умови проведення гри, система оцінювання [1, с. 24].

Аналіз і розв'язування конкретних навчальних ситуацій для ухвалення оптимальних рішень, вироблення алгоритму дій у заданих умовах прогнозують використання кейсів у процесі підготовки майбутніх учителів технологій. Під час аналізу кейсів важливо формувати в майбутніх учителів технологій уміння працювати в команді, взаємодіяти з іншими учасниками; розвивати критичне мислення; життєві установки; професійно-ціннісні орієнтації. Викладачеві необхідно зосередити увагу не на опануванні студентами готових знань, а на процесі їх самостійного отримання під час розв'язання кейсу. Технологія використання кейсів вимагає реалізації низки дій: створення опису ситуації, яка сталася в реальному житті та для розв'язання якої необхідні професійні знання й уміння; представлення ситуації студентам; генерування ідей студентами, дискусія з фіксуванням можливих шляхів розв'язання ситуації; представлення студентами остаточних варіантів розв'язання кейсу з аргументацією своєї відповіді; підбиття підсумків.

Важливу роль у методичній підготовці майбутніх учителів технологій відіграє проектна технологія, що передбачає розроблення технічних і педагогічних проектів. Основна мета застосування проектної технології в підготовці майбутніх учителів технологій – інтеграція знань студентів, виявлення міжпредметних зв'язків, формування навичок дослідницької та самоосвітньої діяльності. Це сприяє розвитку педагогічної й художньо-технічної творчості майбутніх учителів технологій. У межах педагогічних проектів варто аналізувати розроблення проекту: заняття гуртка художньо-технічної творчості, дидактичного забезпечення для цього заняття, навчального посібника для гуртка тощо. Розробляючи педагогічний проект, майбутній учитель технологій інтегрує знання з таких дисциплін, як «Педагогіка», «Психологія», «Теорія і методика навчання технологій», «Теорія і методика виховної роботи», «Теорія і методика позаурочної художньо-технічної діяльності» та ін. Актуальність розроблення педагогічних

проектів майбутніми вчителями технологій зумовлена відсутністю сучасного навчально-методичного забезпечення для позаурочної художньо-технічної діяльності. Майбутній педагог має вміти проектувати навчально-методичне забезпечення, що сприятиме підвищенню ефективності його професійної діяльності.

**Висновки.** Отже, методична підготовка майбутніх учителів технологій є важливим складником освітнього процесу в закладах вищої освіти. Її успішність залежить від цілісності проведення й використання доцільних методів і технологій. Методичній підготовці майбутніх учителів технологій сприяють дисципліни з методик викладання, під час вивчення яких студенти опановують форми й методи навчання, сучасні педагогічні технології, навчаються розробляти дидактичні засоби навчання та контролю навчальних досягнень, навчально-методичну документацію. Одним зі способів фіксації, накопичення матеріалів, що демонструють рівень методичної підготовки майбутнього педагога та вміння виконувати професійні завдання, є портфоліо. Ефективність методичної підготовки залежить від сукупності методів і технологій її реалізації. Виокремлено дієві методи для методичної підготовки: використання ділових ігор, розв'язання кейсів, виконання проектів, мікровикладання.

#### Список використаних джерел:

1. Вербицький В.В. Розвиток позашкільної еколого-натуралістичної освіти в Україні (1925-2000 рр.): автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 48 с.
2. Княжева І.А. Методична підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури. *Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 177-182.
3. Ковбаса Т.І. Зміст методичної підготовки майбутнього вчителя технологій. *Вісник*. 2015. № 130. С. 237-240.
4. Лузан П.Г. Теоретичні і методичні основи формування навчальнопізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти: дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 505 с.
5. Моторіна В.Г. Дидактичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів математики у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2005. 45 с.
6. Сбруєва А.А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. XX – початок XXI століття): монографія. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня»; Видавництво «Козацький вал», 2004. 500 с.
7. Хома О. Методична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах університету. *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи*: зб. наук. пр. / за ред. М. Євтуха, Д. Герцюка, К. Шмидта. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. Т. 1: Підготовка педагогічних кадрів у вищій школі: виклики, проблеми, динаміка змін. С. 288-295.